

Jancsó emlékérem Gábor Miklósnak

Kevés házi patika létezik, ahonnan hiányozna a seb hámosodását segítő Azulenol kenőcs. Kevesen lehetnek azok, kik tudják: ezt a gyógykrémet — immáron fél évszázaddal ezelőtt — a szegedi gyógyszerintézetben kísérletezte ki az intézet akkori professzora, Jancsó Miklós, és az intézet az idő tájt legfiatalabb tanársegéd munkatársa, Gábor Miklós. Az azóta ugyancsak egyetemi tanárrá lett Gábor professzor tegnap, a Jancsó Miklós emlékére rendezett ünnepségen — mielőtt átvette a Jancsó-emlékérmet — így emlékezett az első közös kutatómunkára.

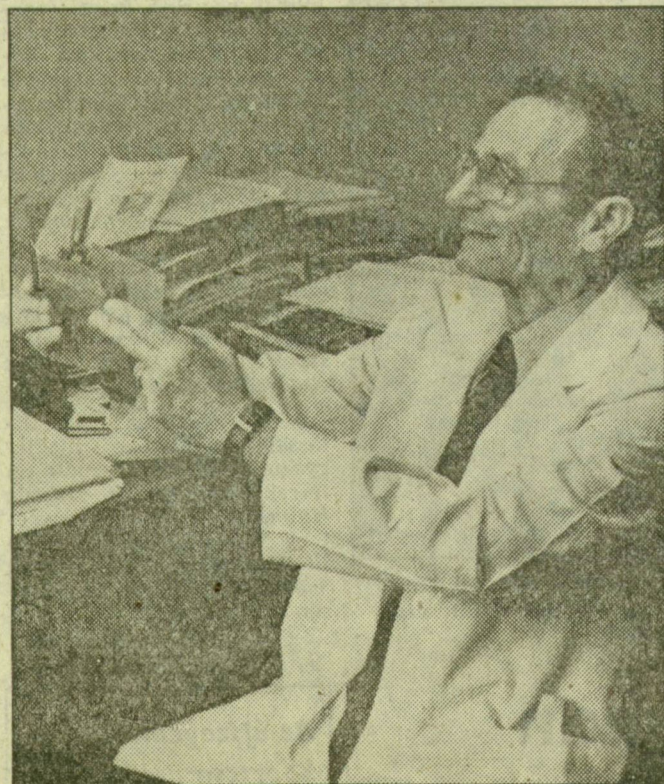
„Az azulenokutatás Jancsó ötlete volt. A háborús károkat szenvedett intézetben, a hideg laboratóriumban, Jancsó professzor hosszú feketé télikabátjában a nagy laboratóriumi asztalt körbejárva, így szólt hozzám: A kamillavirágban egy „kék olaj” van, próbáld ki nyerni! Szeretnék vele dolgozni. Az első sikeres kísérletek után Jancsó professzor boldogan nézte a kék olajat, majd rövid idő múlva, elkezdte az állatkísérleteket. E vizsgálatok eredményesnek bizonyultak, így arra kért, hogy próbáljak nagyobb mennyiségben azulenolt előállítani. Kísérleteimről értesült Bruckner Győző akadémikus, a Szerves Kémiai Intézet akkori igazgatója, aki elmondta, hogy rézből készült nagy desztilláló berendezésüket — a németek elől — a belklinika pincéjében rejtették el. Próbáljam megkeresni. Szerencsém volt. A pincehelyiségeket átkutatva, a készüléket épségben megtaláltam. A hatalmas desztillálóberendezéshez már csak egy vizsgolt előállító kazán hiányzott. Az az ötletem támadt, hogy a desztillálókészülékhez, egy fürdőszobakazánt kapcsoljak, mellyel vizsgolt tudunk termelni. Meg is vásároltam. A berendezés működtetésével naponta már több gramm kék olajat tudunk előállítani, mely már a szer klinikai kipróbálásához is elegendő volt.”

Az Azulenol felfedezését a kapszaicin kutatása követte. A tizesztendős közös munka utolsó programja, a növényi festékek biológiai hatásának vizsgálata, tanulmányozása. Ez lett később a tanítvány első önálló, kutatási témája.

A pályakezdetés óta 45 év telt el. Mondhatni, csak munkával. Gábor professzor csakúgy, mint Jancsó, az intézetben érzi otthon magát. A munkaideje nem hétköznapi napokra szabott. A szombat és a vasárnap délelőtti is a kutatásé, amihez nem szükségeltetik egyéb, mint a Jancsó vallotta „triumvirátus”: a fecskendő, a kísérleti állat és a gondolatok.

Gábor professzor a három nagy kutatási témájának — a növényi színezékek gyógyszerintézet hatása, az érfal törékenységeinek gyógyszeres befolyásolása és a gyulla-

dásátlók kutatása — eredményeit öt monográfiában tette közzé. Közülük az egyikhez Jancsó, egy másikhoz Szent-Györgyi professzor irt előszót. Gábor Miklós őket tekinti TUDÓSNAK, mert mint vallja: „Az egyetemen voltak kiváló, kitűnő, nagyszerű kutatók, zseniális

A Jancsó-emlékéremmel kitüntetett Gábor Miklós professzor

Belga kórus magyar misén

Koncertcsemege

Belgiumból, Gent városából érkezett a Rundadinella kamarakórus, és Leuvenből a Capella Concinite női kar; 18-án, szerdán este, 19 órakor, koncertet adnak a szegedi felsővárosi templomban (Munkácsy Mihály utca). Az est külön érdekessége lesz, hogy a templom esti miséjén is közreműködnek. Műsorukban extra zenei csemegéket kínálnak. A nagy Johann Sebastian Bach legtehetségesebb, szintén muzsikusz családtagjainak, így Johann Christoph Friedrich Bachnak és Johann Nikolaus Bachnak vegyes kari műveiből szólaltatnak meg néhányat, valamint Mendelssohn három szent énekét női karra és orgonára, és a kivételesen ritkán hallható francia Fauré női karra írt motettáit. Orgonán közreműködik a fiatal Joost Termont előadóművész, a karnagy pedig Florian Heyerick. A belga kórusok a szegedi Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola múlt évi belgiumi koncertturnéját viszonzozzák magyarországi fellépéseikkel. A következő állomás csütörtökön Makó lesz, utána a főváros következik.

MIT SZÓL HOZZÁ?

A szokás nem új. Elég régen dívik már, hogy a város környéki fiatalok átjárnak szórakozni egyik faluból a másikba. Sok házasság bizonyítja, nem is mindig csak a „léha szórakozás” kedvéért kerekednek fel otthonról, hogy szomszédoljanak Zsombórról Sándorfalvára, vagy onnan Szatymazra. A többség számára persze a legfőbb vonzerő a diszkó: a társas szórakozás, a zene, a tánc.

Azazhogy ez volt. Az utóbbi időkben azonban — az idei farsangi időszak különösen megmutatta — mint-ha más is vonzáná a fiatalokat. Természetesen autóval (hisz éjszaka nincs hazaszállító tömegközlekedési eszköz). Ami önmagában nem lenne baj (sőt örülni kellene neki, hogy sokaknak hozzá autóra, ha nem kapcsolódna ezzel mostanában kockázat és virtuskodás. Vagyis hát az, hogy a diszkóban a kocsit vezető is felhőrpint pár pohár szeszt, attól aztán nekibátorodva — hasonlóan szesztől merész cimborák unszolására — „csinálja a felhajtást”. Először is azzal, hogy fittyet hányva a szabályokra, iszik, majd szesz állapotban kocsit vezet. Aztán meg azzal, ahogyan vezeti: „le-

Diszkóvirtus

zserül”, sebességörületben, rodeózó tudását fitogtatva „hajítja a járgányt”. — Aztán vagy épségben marad, vagy nem. Van, amikor csak a kocsit törlik, van amikor „csak” az utas, van úgy, hogy a vezető...

De úgy, sajnos, ritkán van, hogy a felnőttek — vagy a józanabb életű és gondolkodású ifjú társak — valamit tennének ez ellen. Úgy tűnik, sok-sok rossz példa, karambolla, súlyos sérülésekkel végződő eset sem elég ahhoz, hogy igazán odafigyeljenek a jelenségre. Mindaddig, amíg a más gyereket éri a baj — ugye, kedves szülők —, kételkednek benne, hogy az övékével ilyesmi előfordulhatna: hiszen az annál biztosan eszesebb, józanabb. Valóban az? Megpróbáltuk már meggyőződni róla? — En megkíséreltem. Akkor is, ha tudom, hogy nem egy kellemes feladat. A rend őreinek helyében is megpróbálnám fellátni a város környéki falvakban diszkózók fokozottabb ellenőrzését. Célszerűbb lenne a balesetek meg-

előzéseként „helyszínelni”, megerősítve a helybéli rendfenntartó erőket. Háhat fékezni lehetne még a diszkókban az utóbbi időben neki-vaduló ön- és közveszélyes indulatokat. (Mik közül a „köznap” verkedést, a mulatság befejezéseként történő főtéri, kultúrház környéki vandalizmust most akár fél se emlegessük.) Hátha a szeszfolyó és az értelmetlen virtuskodás medréből a kulturált szórakozás medrébe lehetne még téríteni a fiatalok igényeit. A sokasodó balesetek, az éppen csak megúszott helyzetek figyelmeztetnek. S nemcsak az alig nagykorúakat. Sokkal inkább az értük fel-őrs felnőtteket. Hogy próbálják ellenőrizni, ésszerű életvitelben tartani gyermekeiket. Mert — higgyék el! — késő lesz akkor erre gondolni, ha a következő kanyarban nem a másé, hanem az önké fog „elszállni”, az önké kerül bajba!

Végre tényleg fogni kellene a veszélyeket, amik az ifjúság zenés, táncos estéi felől jönnek. S uram bocsá, segíteni nekik abban, hogy megtanuljanak emberszabásúan szórakozni — akár faluról falura.

Szabó Magdolna

Fűzbarká, bibictojás és Kinderei

Húsvéthétfő. Egy a színe a tónak, egy az égne. Egyszínű. A kilátóban lehet kedvre nézelődni, morfondírozni. Régi húsvétek csendesén úsznak, mint a ladik. Barkaszkodások, bibicfészkek látogatása. S kiköt a gondolat a ma aszfaltján, tágra nyílt gyerekszemek kindereit bontogató izgalmán, vágyán.

Jó Balog páternél ministrálva, húsvéti „roráték” után a napkelte aránya már a bibicfészkek közt talált. S bizony, nem egyszer a confiteor alatt is barkák s tojások rejtőztek homlokom mögött, s a templom színes tompaságában titokzatos ezüstben ragyogtak. Nem véletlen a fűz húsvéti ember-fa kapcsolódása... A gyengédség fája, s ugyanakkor milyen kitartó! Ha villám hasítja, megmarad, ha talajfészkekből vihar fordítja égne, tovább él. Ha letörőd ágát, s elülteted — megfog. Ha temetőbe kíséred, ráborul ősök sírjára, és őzri álmaikat.

Csodálatos fa! Amikor elkappa a szél, szinte vele úszik a levegőben ágkarjaival. És nincs az a sejtelmes suhogás, amely úgy muzsikálna, dalolna, mint a fűz nő. Tázása esti szellő óráján. S hasznos fa... búvóhelye madárnak, bogárnak. Ringó bölcsője függőcinegének, vénhedt koronáján gémeke tanyáznak, s ide rejtli tollpíhész fészket a tókésruca is. Innen ugrálnak a mélybe aranyfárga kiskacsák... s a fűzillatú szikes puszták őrzik az ákom-bákomos bibictojást.

Igy, húsvét táján tenyérben lapuló bi-

bictojások, táguló tükrökből csillogó gyerekszem, óvatós simogatás, ami már tulajdonképpen a kibújó fióknak jár. A napok múlva guruló, rejtőző, lüktető fiókának. Gyöngédséget és szeretetet hirdet a barka s a bibictojás. Megtapasztaltam, megtapasztalhattam. S a többi tojás? Talán... de igazából nem tudok dönteni!

64 forintos Kinderei esetében bizonytalan vagyok. Nem ismerem a színespapír-bontogató izgalmat, a csokoládéban rejlő sárga tokoska nyitását, „föltámadási” titkait. Nem érzem. Csak reménykedem, amikor látom a gyerekszemek táguló izgalmat: mi lehet benne?... robotrepülő, embergép, összerakható ágyú...? Egy bizonyos, nem élőlény lesz a titok, csak technikai minicsoda!

Reménykedem, hiszen izgalom, öröm, vágy. Ez is, az is. De nekem a régi húsvétek bibictojásos, barkás rejtőzködése valahogy más volt, talán izgalmasabb, talán.

De azért még sok gyereknek szeretném megmutatni a fűzillatú puszták mélyedéseiben lapuló cirkalmas „húsvéti” bibictojásokat is. Hiszem, erre is szükségük lehet. Mindkettőre!

A természet pedig mosolyog ilyentájt — s mosolya gyöngéden és szeretettel melegengeti a tenyérén rejtőzködő áprilisi titkokat. Talán éppen úgy, mint városi gyerekszívekben a gondolatot; a Kinderei bontogatás vágyát...

Csizmazia György

Hamupipőke

Próba-közönség

Eddigél már kétszer rendezte meg Rossini művét Békés András, aki jelenleg a Magyar Állami Operaház nyugdíjasa. S noha az Erkel színházbeli előadás számos felújítást megért, a játék, s a műfaj szempontjából alighanem fontosabb a másik produkció. A Szentendrei Teátrumban, a város főterén adták elő a pompás vigerát. A díszlet maga a város adta; a környező házak, erkélyek, kapualjak. Szinpad és nézőtér nem különült el, a játék a közönség között, időnként a publikum bevonásával folyt. Ebben Gregor József volt Don Magnifico, s ezen előadás nyomán született az ötlet: valami hasonló kellene csinálni Szegeden, a közsínházban is.

Amikor egy rendező többször rendezi meg ugyanazt a darabot, akkor a régi koncepcióját adaptálja, vagy megpróbál egy teljesen újat csinálni?

Egy régi rendezésből kiindulni — halál. A szentendrei Hamupipőkének a budapestihez a világon semmi köze, azt gondolom, ég és föld. Az új rendezéshez mindig egy új lehetőség kell. Az Erkelben ez az opera énekesi bravúrmutatvány, Szentendrén ez egy népszínház; színház, ahol úgy lehet operát rendezni, ahogy egy közsínházban soha. Ugyanazoknak az énekeseknek a lényge, magatartása teljesen más. Az határozza meg, a közönséggel testközelben vannak. Ez most egy furcsa kísérlet, hiszen a szentendrei előadás szellemét próbáljuk közsínházba áthozni. De — tévedés ne essék — nem az ottani megoldásokat ültetem át ide, hanem megpróbálok az itteni emberekből kiindulni, s elérni, hogy az énekesek ebben a közeg-

ben a romantikus nagyopera természetes viselkedési manírjait el tudják felejtetni, és egy önálló, szabad, személyiségüket létrehozó előadást lehessen csinálni, s ne a szerepek sablonjait játsz-

szák.

S mit próbálnak átmenteni a szentendrei produkcióból?

A Szentendrei Teátrumnak az a lényege, hogy ott bárki bármikor bejöhet a próbára. En ehhez első naptól kezdve ragaszkodtam. Másutt ezt nemigen szerették, nem is csinálták. A közönség mindig nagy-szerűen viselkedik. Jelenlétük pedig fantasztikusan fontos volt, mert a szereplőket sokkal produktívabb játékokra készítette, és azonnal megtanultak a közönséggel játszani, rögtön lehetett tudni, mire reagál, mire

nem. Most egy üres nézőtérnek nekem kell mondanom, hogy itt nevetni fognak, itt nem, s hogy mit kell csinálni.

Nem is beszélve arról, hogy a rendező talán rosszul méri be a várható reakciót...

A rendezőnek egy idő után egészen pontosan tudni illene, mikor minek kell történnie; ahogy Molnár Ferenc is tudta, miközben írta a darabot. És a tapasztalt, jó színész is halálpontosan tudja. Szóval én azt mondom, egy művésznek meg kell szoknia: bármikor bárki ül a próbán, az semmiféle zavaró tényezőt nem jelent. Ott, ahol a színház abszolút üzleti alapon áll, és minden tévedés, minden filer számít, ott kitalálták az Off-Broadwayt, azaz egy darabot először elvisznek egy kis, perifériás színházba bemutatni, kigyakorolni, s utána viszik csak a centrumba, a nagy premierre. Ezt egy-két színházban még Pesten is csinálják!

Ha jól értem, ezt tekinthetjük fölhívásnak is, hogy aki akar, bátran menjen be a próbára?

Igen, kérjük, jöjjenek el!

M. T.

Könyv-jelző

Antalfy Tibor: Ausztráliába disszidáltam. A cím szimpátiás; a szerző a huszonevésekhez szól, akik talán éppoly lázadó, világ-megváltó szándékkal kelnek útra, mint Antalfy 1956-ban.

Bacsó Béla: A megértés művészete — a művészet megértése. A JAK-füzetek 48. könyvének írásait a hermeneutikai szemléletmód hatja át.

Mátyás király halálának 500. évfordulójára megjelent: Hunyadi Mátyás-emlékkönyv; Kiss Dénes: Így élt Mátyás király (a sorozat új borítót kapott); Teke Zsuzsa: Mátyás, a legyőzhetetlen.

Barczy Zoltán—Somogyi Győző: Királyért és hazáért. A könyv bemutatja a magyar királyi honvédség szervezetét, egyenruhát, fegyverzetét 1868-tól 1918-ig.

A Mérleg-sorozat új könyvei: Stephen Jay Gould: A panda hüvelykujja. A szerzőt — aki a Harvard Egyetem tanára — a Discover magazin az 1982-es év legjobb szakírójának kiáltotta

ki. Az itt olvasható esszék is alátámasztják a magazin állítását. Richard Gilman: A dekadencia, avagy egy jelző teljes élete. Az 1979-ben született nagyméretű esszé a dekadencia szó használatának nyelv-, eszme- és irodalomtörténeti hátterét adja.

L. Ron Hubbard: Dianetika. A személyiségfejlesztés új módszeréről, szóló könyv világszerte már 11 millió példányban elkel.

Lélek-vándorlások hitetlen történetei. A világ minden tájáról (Magyarországról is) érkezett beszámolók elképesztőek. Égne áll az ember haja, mikor a gyermek beszélni kezd egy emberről, aki már régezt meghalt, így semmi ismerete nem lehet róla, de az elmondottakat később ellenőrizve kiderül, hogy a gyermek igazat beszélt.

Lisa Alther: Eredendő bűnök. Az író feltételezi regényében, hogy a fogyasztói társadalom nem a legjobb alapja az életnek. Virágoskert, pihenőkert — 4. átdolgozott kiadás.